

Буханевич Н.В. Сутність і завдання контролю в навчально-виховній діяльності школи/ Професіоналізм педагога у контексті Європейського вибору України: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України", 20-22 вересня 2007 р., м. Ялта. – 3б. статей: Ч.2. – Ялта: РВВ КГУ, 2007. – 232 с. Сс. 8-11.

УДК 371.261

СУТНІСТЬ І ЗАВДАННЯ КОНТРОЛЮ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛИ

*Буханевич Наталія Віталіївна
аспірант*

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Контроль та оцінка знань, умінь та навичок учнів - невід'ємний структурний компонент навчального процесу. Виходячи з логіки процесу навчання, він є, з одного боку, завершальним компонентом оволодіння певним змістовним блоком, а з другого - своєрідною зв'язуючою ланкою в системі навчальної діяльності особистості. При правильній організації навчально-виховного процесу контроль сприяє розвитку пам'яті, мислення та мови учнів, систематизує їхні знання, своєчасно викриває прорахунки навчального процесу та служить їх запобіганню [1; с.109].

Добре організований контроль знань учнів сприяє демократизації навчального процесу, його інтенсифікації та диференціації навчання. Він допомагає вчителю отримати об'єктивну інформацію (зворотній зв'язок) про хід навчально-пізнавальної діяльності учнів

Контроль - це виявлення, встановлення та оцінка знань учнів, тобто визначення об'єму, рівня та якості засвоєння навчального матеріалу, виявлення успіхів у навчанні, прогалин в знаннях, уміннях та навичках окремих учнів та всього класу для внесення необхідних коректив в процес навчання, для вдосконалення його змісту, методів, засобів та форм організації [2; с.25].

Зауважимо, що складовою частиною контролю виступає перевірка, завдання якої є виявлення знань, умінь та навиків учнів та порівняння їх з вимогами, певними навчальними програмами. В цьому випадку контроль

виконується виключно з метою оцінювання знань, умінь та навиків учнів. Заключним актом контролю в такому разі є виставлення вчителем певної оцінки (балу).

.....Основні завдання контролю - виявлення рівня правильності, об'єму, глибини та дійсності засвоєних учнями знань, отримання інформації про характер пізнавальної діяльності, про рівень самостійності та активності учнів в навчальному процесі встановлення ефективності методів, форм та способів їх навчання [3, с.67]. Контроль - це підсистема в рамках системи навчання в цілому, яка реалізує притаманні їй функції, яка має свій об'єкт, свої методи.

Розглянемо основні функції контролю, які передбачені системою аналізу та оцінки знань, умінь та навиків учнів: навчальна, стимулююча, діагностична, виховна та оціночна. Навчальна функція виявляється в забезпеченні зворотного зв'язку як передумови підтримання дієвості й ефективності процесу навчання. У ньому беруть участь два суб'єкти – учитель та учень [4; с.155]. Тому система навчання може ефективно функціонувати лише за умов дії прямого і зворотного зв'язків. В переважній більшості в процесі навчання добре проглядається прямий зв'язок (учитель знає, який обсяг знань має сприйняти й усвідомити учень), але складно, епізодично налагоджується зворотній зв'язок (який обсяг знань, умінь та навиків засвоїв кожен учень).

Діагностична функція контролю й оцінки знань, умінь та навиків передбачає виявлення прогалин в знаннях учнів. Процес учіння має форму концентричної спіралі. Якщо на нижчих рівнях учіння траплялися прогалини, то буде порушено закономірність його спіральної структури.

Тому так важливо виявити своєчасно ці прогалини, працювати над їх усуненням і лише потім рухатися вперед. Стимулююча функція контролю та оцінки навчальної діяльності учнів зумовлюється психологічними особливостями людини, що проявляється в бажанні кожної особистості отримати оцінку результатів певної діяльності, зокрема навчальної. Це викликано тим, що у процесі навчання школярі щоразу пізнають нові явища і процеси. В силу недостатнього рівня соціального розвитку учням не під силу об'єктивно оцінити рівень і якість володіння знаннями, уміннями та навиками. Учитель своїми діями і має допомогти учням усвідомити якість і результативність навчальної праці, що психологічно стимулює школярів до активної пізнавальної діяльності.

Виховна функція полягає у впливу контролю та оцінки навчальної діяльності на формування у учнів ряду соціально-психологічних якостей: організованості, дисциплінованості, відповідальності, сумлінності, працьовитості, наполегливості, дбайливості та інші. Відомо, що діяльність взаємодіючих сторін, учителя та учнів, потребує оцінки, і, в першу чергу, це має відношення до учнів. Тут має своє виявлення функція оцінки. Оцінка діяльності учнів може здійснюватися в двох напрямках [5; с.168].

В одному випадку оцінюється процес діяльності учнів, виносяться судження про якість протікання навчальної діяльності, про ступінь активності учня. В другому - оцінка пов'язана з результатом навчальної

діяльності учня. Окрім цих основних функцій контроль може також виконувати функцію управління, корекції та планування. Функція управління є унікальною функцією, яка реалізується в процесі контролю. Значення даної функції контролю визначається тим, в якій мірі забезпечується грамотне протікання учбового процесу за допомогою контролю. Функція управління виявляється в керівництві навчання на основі запланованої навчальної взаємодії вчителя та учня.

Засудження чотириетапного шаблонного уроку з гіпертрофованим опитуванням певною мірою стимулювало творчу думку вчителів щодо пошуку шляхів урізноманітнення навчального процесу піднесення ефективності уроку. Деякі вчителі намагалися вивільнити час. Який нераціонально використовувався на уроці для перевірки домашніх завдань і довготривалого опитування учнів. Проте однобоке застосування поурочного бала, нехтування іншими методами перевірки знань створили загрозу виникнення певної недооцінки ґрунтовної перевірки знань учнів.

За ініціативою С.Ф.Сухорського, в 70-х роках в Україні була проведена значна робота по впровадженню у шкільну практику тематичної системи контролю і оцінки успішності учнів. Нагромаджено певний позитивний досвід здійснення тематичного контролю за успішністю учнів, раціоналізації методів перевірки, ширшого застосування усної і письмової перевірки, методів графічної і тестової перевірки.

Керуючись методичними листами Міністерства освіти України про тематичний облік знань, вчителі предметники розробили дидактичні матеріали для контролю знань учнів з навчальних тем, використовуючи при цьому специфіку свого предмету, вікові особливості учнів та інші фактори. На кінець 70-х років, з метою знайти більш раціональний варіант облікового документу ніж шкільний класний журнал, студентський та викладацький склад Львівського державного університету під керівництвом к. п. н. С.Ф.Сухорського працювали над створенням "Облікової книжки учня". В ній виділялися сторінки для обліку успішності з кожного предмету, для обліку виконання громадських доручень, суспільно-корисної праці і самообслуговування, записів класного керівника та причин відсутності в школі, а також сторінка для оцінки учня за кожний день.

В 1996 році Степан Сухорський звернувся до цієї проблеми на сторінках щомісячного науково-педагогічного журналу "Рідна школа", розглядаючи також питання самоконтролю і самооцінки учнями знань. "Вміння перевірити себе, аналізувати наслідки своєї роботи, робити з цього належні висновки належить до найважливіших навчальних умінь." Останнім часом у педагогічній літературі, як вітчизняній так і в зарубіжній, з'явилося чимало статей з питань контролю та оцінки знань учнів. Це питання залишається актуальним і надалі буде темою нашого подальшого дослідження.

Резюме. В цій статті розглядаються питання контролю та оцінки знань учнів в навчально-виховній діяльності школи, рівень самостійності та активності учнів в навчальному процесі, встановлення ефективності

методів, форм та способів їх навчання, наведені приклади застосування усної та письмової перевірки знань учнів.

Резюме. В этой статье рассматриваются вопросы контроля и оценки знаний учеников в учебно-воспитательной деятельности школы, уровень самостоятельности и активности учеников в учебном процессе, становление эффективности методов, форм и способов их учения, приведены примеры устной и письменной проверки знаний учеников.

Summary. In this article considers questions of the control and an estimation of knowledge of pupils in bringing up and educational activity of school, a level of independence and activity of pupils in educational process, becoming of efficiency of methods, forms and ways of their doctrine are considered, examples of application of oral and written examination of pupils are resulted.

Ключові слова: Контроль, навички, оцінка, уміння.

Література

1. Амонашвили Ш.А.. Психологические основы педагогического сотрудничества: Книга для учителя. – К.: Освіта.1991. – 111 с.
2. Ананьев Б.Г. Психология студенческого возраста и усвоение знаний // Вестник высшей школы. – 1972. - № 7. С. 17-26.
3. Бабанский Ю.К. Единство теории и практики в подготовке учителя // Советская педагогіка. – 1985. - № 1. – С. 67-68.
4. Бабанский Ю.К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. - М.: Просвещение, 1985. – 208 с.
5. Бабанский Ю.К. Оптимизация педагогического процесса: (В вопросах и ответах). – 2-е изд. перераб. и доп.-К.: Радянська школа, 1983. - 287 с.